

RPO Hälsofrämjande
Maria Elgstrand
Ordförande

2021-03-16 1(5)

Regionsjukvårdsledningen

Årsrapport 2020 för RPO Hälsofrämjande

Sammanfattande analys

RPO Hälsofrämjande bestod under 2020 av följande (vissa endast del av året): Från Region Jönköpings län: Jesper Ekberg (ordförande), Sofia Dahlin, Catarina Sahlman, Mattias Jonsson; från Kalmar: Marie Tigerryd, Sofia Moestedt, Chris Landergren; från Östergötland: Anna Linders (processtöd), Maria Elgstrand, Matti Leijon, Mats Lowén.

Det gångna året har präglats av pandemin som fortfarande håller världen i ett hårt grepp. Covid-19-pandemin har skapat en allvarlig samhällskris med stora konsekvenser för liv och hälsa men också i form av arbetslöshet, ekonomiska problem och social isolering. Samhällskriser drabbar ofta redan utsatta grupper hårdast. Även i den här pandemin är de grupper som drabbats värst samma grupper som hade störst risk för ohälsa redan före pandemin. Denna pandemi har dessutom drabbat de äldre särskilt hårt.

Pandemin har belyst hur skillnader i människors livsvillkor och sårbarhet påverkar risken för insjuknande i Covid-19. Dessa skillnader påverkar även konsekvenserna av de insatser som krävs för att minska smittspridningen. Konsekvenserna innefattar ekonomisk stress, social isolering, psykisk ohälsa och ogynnsamma levnadsvanor, det vill säga samma faktorer som är grunden för ojämlikhet i hälsa. Pandemin riskerar därför att öka ojämlikheten i hälsa.

På grund av pandemin har planerad hälso- och sjukvård skjutits fram. Utöver det har även en del hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser fått stå tillbaka till förmån för att lägga resurser på det akuta arbetet.

Denna kris innebär också en möjlighet. Folkhälsofrågorna diskuteras idag på den högsta politiska nivån och knyts samman med konsekvenser för samhälle och ekonomi på ett sätt som inte förekommit tidigare. Krisen och den nya krismedvetenheten kan därför möjliggöra den kraftsamling som är nödvändig för att minska skillnader i hälsa. Covid-19-pandemin och dess konsekvenser kommer att vara en fortsatt utmaning även under 2021

Genomförda aktiviteter

Prioriterade aktiviteter för 2020 var:

- Implementera och utveckla riktade hälsosamtal i sjukvårdsregionen

- Implementera framtaget informationsmaterial och vårdriktlinje kring alkoholfrihet och tobaksfrihet innan och efter planerad kirurgi
- Spridning av framgångsrika exempel
- Utvecklad samverkan med andra RPO inom Sydöstra sjukvårdsregionen

RPO Hälsofrämjande ingår i Kunskapsrådet för hälsa och rehabilitering. Den nya organisationen har bidragit till många positiva samverkans effekter då övriga ingående RPO:n hanterar behov hos målgrupper (såsom äldre och barn- och unga) samt andra behov som går på tvären i systemet (t.ex. rehabilitering och psykisk hälsa). Under året har RPO Hälsofrämjande bidragit till att kunskapsrådet har ringat in samverkansbehov för samverkan med kommuner och civilsamhälle.

Under året har RPO Hälsofrämjande träffats vid fem tillfällen, varav samtliga digitalt. På ett gemensamt möte med de andra RPO:na inom kunskapsrådet identifierades en rad olika utmaningar som är gemensamma. Det handlar bland annat om den negativa hälsoutvecklingen med ökad psykisk ohälsa, övervikt och fetma samt ökade hälsoskillnader mellan olika befolkningsgrupper och geografiska områden och dessa utmaningar kvarstår. Förändringar i samhället, såsom den ökade digitaliseringen, påverkar också hälsan i befolkningen. Inom hälso- och sjukvården kan olika e-hälsolösningar vara en del i en nära vård och leda till enklare kontakt mellan hälso- och sjukvård och befolkning/patient, men kan också leda till utanförskap för de personer som inte behärskar den nya tekniken. Covid-19 har snabbat på den digitala utvecklingen och det har funnits en vilja inom hälso- och sjukvården att utveckla digitala lösningar. På samhällsnivå kan förändring av exempelvis arbetsmarknaden leda till ökad ojämlikhet i hälsa och detta är en extra stor utmaning med tanke på den situation vi är i på grund av covid-19, många människor har blivit permitterade och arbetslösa. Det hälsofrämjande arbetet behöver anpassas till de förändringar som sker.

Implementera och utveckla riktade hälsosamtal i sjukvårdsregionen

Beslut om införande av riktade hälsosamtal togs i Region Kalmar län under 2019. Detta har dock pga av Covid-19 inte kunnat ske än. Datumet för införandet är framflyttat till hösten 2021. I Region Östergötland pågår en förstudie kring ett digitalt processtöd. Under 2020 genomfördes ca 1/3 av tidigare års antal hälsosamtal. Detta beror på att primärvården delvis pausat det preventiva arbetet pga covid-19. Ett beslut finns om breddinförande 2022. Ett nationellt samarbete har även påbörjats inom ramen för HFS-nätverket där de olika modellerna ses över. Flera regioner är igång/planerar för arbetet med hälsosamtal 2022.

Under året har samtal förts mellan Region Jönköpings län och Region Kalmar för ett gemensamt digitalt stöd för hälsosamtalen. Region Jönköpings län hade för avsikt att dela med sig av hela sitt system till övriga regioner, men den nya EU-förordningen MDR gjorde att detta inte var möjligt. Region Jönköpings län har dock kunnat erbjuda övriga regioner källkod och teknisk beskrivning för systemet samt samtal med personer från IT-avdelningen. Flera regioner i Sverige har varit i kontakt med Region Jönköpings län och visat intresse för källkoden. Region Jönköpings län har också tillsammans med Region Västerbotten tagit fram nya samtalsunderlag som också förankrats i HFS

temagrupp för riktade hälsosamtal. Samtalsunderlagen kommer att testas och revideras under 2021 för att sedan kunna användas av alla regioner.

Implementera framtaget informationsmaterial och vårdriktlinje kring alkoholfrihet och tobaksfrihet innan och efter planerad kirurgi

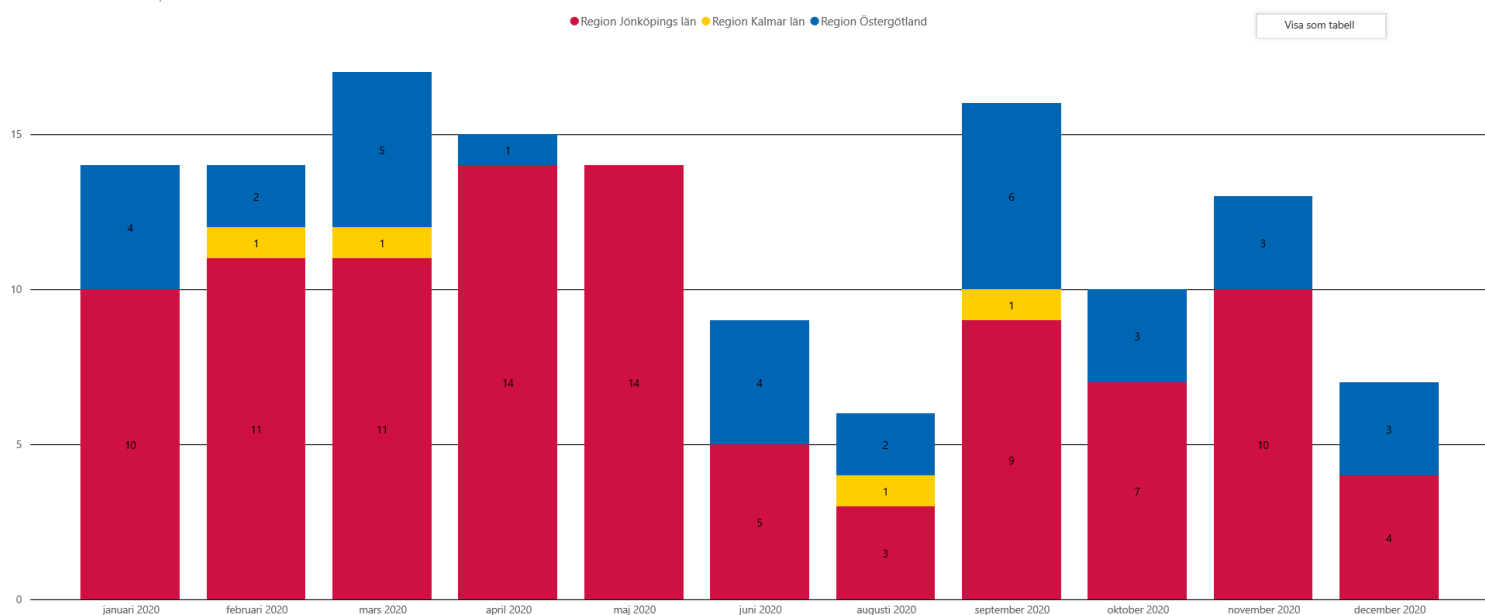
Under 2019 utförde ett gemensamt arbete med att ta fram en vårdriktlinje, informations- och kommunikationsmaterial syftande till att implementera arbetssättet ”Alkoholfri och rökfri före och efter operation”. Under 2020 har vidare implementering genomförts och i förekommande fall även kompletteras med arbete kring utformning av remisser till opererande enheter. Uppföljning av arbetssättet kommer inledas under 2021. Arbetsgruppen för detta är ett RAG under RPO Hälsofrämjande.

Spridning av utvecklingsarbeten

Att arbeta med utvecklingsarbete, både i samverkan inom hälso- och sjukvården samt med andra aktörer, har varit en utmaning under 2020 då många verksamheter varit väldigt ansträngda på grund av Covid-19-pandemin.

Tobakshjälpen

Tobakshjälpen, där digitala och fysiska stöd för tobaksavvänjning är samlade, har spridits i hela sjukvårdsregionen. Under 2020 har ett minskat nyttjande av programmet kunnat ses. Mot bakgrund av detta har ett samarbete inlett i Sydöstra sjukvårdsregionen för att skapa en gemensam strategi och handlingsplan för tobaksavvänjning inkluderat ett gemensamt utbildningsmaterial. Arbetet fortlöper under 2021 och arbetsgruppen som leder arbetet är en RAG under RPO Hälsofrämjande.

Totalt antal invånare i Sydöstra sjukvårdsregionen som startat behandling i Tobakshjälpen under 2020. Totalt antal 135, jämfört med 100 personer 2019.

Suicidpreventionsplan

Suicid är ett folkhälsoproblem som förutom förlust av människoliv leder till omfattande psykiskt lidande och försämrad hälsa hos anhöriga och andra berörda. Suicidprevention är ett prioriterat område i Sydöstra sjukvårdsregionen och det finns en suicidpreventionssamordnare i varje län. En process är påbörjad för att dela respektive läns erfarenheter av insatser med varandra.

Medicinsk kvalitet och tillgänglighet

Riktade hälsosamtal

Under året har deltagandet i riktade hälsosamtal varierat mycket från vårdcentral till vårdcentral. Pandemin har haft en inverkan på detta både genom smittspridningen, antal patienter samt att en del vårdcentraler fått bidra med personal till sjukhusen. Flera av de vårdcentraler som tidigare också gjort många hälsosamtal har även i år i Region Jönköpings län haft en högre nivå av genomförda hälsosamtal nästan i nivå med tidigare år. Region Jönköpings län planerar en 12 månaders uppföljning av hälsosamtalen där deltagarna får svara på enkätfrågor en gång till efter 12 månader för att kunna se förändringar efter ett år.

Utvecklingstendenser

Dessa utvecklingstendenser ses i samhället och inom hälso- och sjukvården och påverkar arbetet inom RPO Hälsofrämjande.

- Större fokus på hälsa och hälsofrämjande arbete. Större förståelse för att förebyggande arbete är nödvändigt för att klara framtida utmaningar.
- Behov av förbättrad omvärldsbevakning för att tidigt upptäcka vad som kommer påverka folkhälsan.
- Fortsatt stora behov inom området psykisk (o)hälsa, övervikt och fetma och e-hälsa/digitalisering.
- Risk för ökade skillnader i hälsa pga covid-19
- Segmentering av befolkningen och individanpassade lösningar
- Fortsatt utmaning kring den demografiska utvecklingen.
- Ökat samarbete med kommunerna och civilsamhället.
- Ökad krismedvetenhet i spåren av covid-19

Resultat av samverkan

Nationell nivå

RPO Hälsofrämjande har under året återkommande stämt av sitt arbete mot pågående arbete i NPO Levnadsvanor och även det mer generella hälsofrämjande arbetet i den nationella kunskapsstyrningen. RPO har också gjort medskick och inspel i NPO:s arbete. Arbetet i NPO levnadsvanor tar sin utgångspunkt i *Nationella riktlinjer för prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor* och har ett tydligt fokus på

hur arbetet med levnadsvanor kan integreras i samtliga delar av kunskapsstyrningen, vilket främjar arbetet över gränserna även på sjukvårdsregional nivå.

Samverkan har också skett på nationell nivå mellan RPO Hälsofrämjande och HFS-nätverket.

Sjukvårdsregional nivå

Samarbete med kommunerna inom nationella kunskapsstyrningsmodellen har diskuterats i såväl regionsjukvårdsledning som kunskapsråd hälsa och rehabilitering där RPO Hälsofrämjande ingår. Ordförande i RPO Hälsofrämjande har varit delaktig i arbetet tillsammans med representant för kommunerna. Det förslag som finns bygger på medverkan från kommunerna utifrån de regionala samverkansstrukturer som redan finns uppbyggda i respektive län.

Patientföreträdare

RPO Hälsofrämjande har i dagsläget ingen företrädare för patienter eller befolkning på sina möten. Lämplig patient-/befolkningsföreträdare bör bjudas in till avgränsade arbeten som sker inom ramen för RPO Hälsofrämjande.